

Ympäristöluvut

Eduskunnan ympäristövaliokunta

Viite: Ympäristövaliokunta perjantai 16.05.2025 klo 09.30 / HE 42/2025 vp /
Asiantuntijapyyntö

Asia:

**Lausunto hallituksen esityksestä eduskunnalle laiksi uusiutuvan energian
tuotantolaitosten lupamenettelyistä ja muista lakimuutoksista**

Yleistä

Aluehallintovirasto pitää hallituksen esityksen tavoitteita lupamenettelyjen nopeuttamisesta ja uusiutuvan energian hankkeiden sujuvoittamisesta perusteltuina ja lähtökohtaisesti toteuttamiskelpoisina. Ympäristövaikutusten arvioinnista ja Natura-menettelyistä ei saa luopua kevein perustein, vaan niille on oltava selkeä sääntelyperusta, kuten hallituksen esityksessä on. Lakiesityksessä on pyritty sovittamaan yhteen RED III -direktiivin vaatimukset, hallintomenettelyiden tehokkuus ja oikeusturva. Toimeenpanossa korostuvat Lupa- ja valvontavirastolle osoitetut uudet tehtävät ja uuden viraston sisäinen yhteistyö, henkilöstöresurssien kohdentaminen, digitaalisen järjestelmän kehittäminen sekä yhteistyö eri viranomaisten välillä.

Lupakäsittelyn ja muiden ympäristöllisten menettelyiden käsittelyajoista

Esitys laajentaa uusiutuvan energian hankkeiden lupakäsittelyn voimassa olevan lain (1145/2020) määräaikojen soveltamisalaa. Samalla määräaikojen pituuksia tarkistetaan: osalla hankkeista enimmäiskäsittelyaika lyhenee, osalla pitenee nykyisestä. Uusi määräaikasääntely edellyttää, että koko prosessi mukaan lukien YVA ja Natura sisältyvät määräaikaan. Tämä voi olla haastavaa esimerkiksi silloin, kun tarvittavat selvitykset viivästyvät tai ovat puutteellisia. Esitys kuitenkin mahdollistaa lisäajan poikkeustapauksissa, mikä luo liikkumavaraa. Määräaikojen noudattaminen vaatii luvanhakijalta ja viranomaiselta hyvää prosessinhallintaa ja sitoutumista, menettelyiden ennakkollista neuvontaa ja ohjausta sekä yhteispisteviranomaisen tukea. Resurssien oikealla kohdentamisella, viranomaisten yhteistyöllä, henkilöstön osaamisella ja digitaalisilla työkaluilla on mahdollista noudattaa määräaikoja lupapäätösten laadusta ja ympäristönsuojelusta tinkimättä. Henkilöstön riittävän osaaminen varmistaminen edellyttää koulutusta ja digitaaliset työkalut tarvitsevat merkittävää kehittämistä.

Määräaikojen sitovuus luo painetta käsittelynopeuteen. Lisäksi uusien hakemusten täydelliseksi toteaminen 30–45 päivän kuluessa edellyttää, että saapuvat hakemukset otetaan käsittelyyn käytännössä heti, mikä edellyttää riittävästi ja oikein kohdennettua henkilöresurssia jo alkuvaiheessa. Riskinä on, että määräaikojen painottaminen voi johtaa siihen, että lupaharkinnassa painotetaan aikataulun täyttämistä substanssisisällön sijaan. Tämä voi aiheuttaa ympäristöllisiä ongelmia sekä lisätä valituksia ja hallinto-

oikeudellisia prosesseja. Valitukset voivat edelleen aiheuttaa hidasteita hankkeiden toteutumiselle.

Yhteyspisteviranomaisen tehtävä valvoa määräaikojen noudattamista on olennainen ja tarpeellinen osa prosessia. Käytännössä tämä edellyttää tehokasta seurantajärjestelmää osana muuta digitaalista järjestelmää. Tällä hetkellä ei ole käytössä järjestelmää, jolla yhteyspisteviranomainen voisi reaaliaikaisesti nähdä eri viranomaisten aikatauluja ja mahdollisia viivästyksiä. Sähköisten työkalujen kehitys on käynnissä ja murrosvaiheessa hankkeiden määräaikojen seuranta edellyttää viranomaisilta erityistä aktiivisuutta ja toimintatapojen sopeuttamista. Riskinä on, että lainsäädäntö astuu voimaan ennen kuin tekninen valmius tukee sen käytännön soveltamista.

Hallituksen esityksessä viitataan komission asetuksiin (CRMA, kriittisten raaka-aineiden asetus ja NZIA, nettonollateollisuuden asetus) joihin liittyvien lupaprosessien määräaikavelvoitteiden mahdollinen yhteensovitusarve uusiutuvan energian lupahankkeiden määräaikojen kanssa on otettava huomioon toimeenpanossa.

Nopean kehittämisen alueet

Kun nopean kehittämisen alueelle on tehty asianmukainen SOVA-arviointi, voidaan kyseisille alueille sijoittuvia hankkeita vapauttaa YVA- tai Natura-menettelyistä. Menettelyiden vapautusmahdollisuus on tarkkaan rajattu ja perustuu seulontaan. Tämä edellyttää vahvaa ympäristöosaamista ja laadukkaita ohjeita seulonnasta, jotta YVA- ja Natura-vapautukset eivät heikennä ympäristönsuojelun tasoa, aiheuta luottamuspulaa viranomaistoimintaan eikä vaaranna oikeusturvaa. Menettelyt vapauttamisesta on oltava mahdollisimman läpinäkyviä kansalaisten ja sidosryhmien suhteen. SOVA-menettelyssä korostuvat kansalaisten ja sidosryhmien osallistumisoikeus ja vaikutusmahdollisuudet.

Nopean kehittämisen alueisiin liittyy uusia tehtäviä, ja niiden osalta on merkittävää tarvetta vahvistaa osaamista.

Taloudelliset resurssit

Esityksessä ei ole mukana suoraa resurssilisäystä yhteyspisteviranomaisen toimintaan, vaan lakiesityksen perusteluiden mukaan lisäresurssitarpeen arviointi tapahtuu Lupa- ja valvontaviraston perustamisen yhteydessä. Käsittelyaikojen osalta lakiesityksen perusteluiden mukaan uudet määräajat eivät lisää resurssitarvetta Lupa- ja valvontavirastoissa. Kokonaisuudessaan esityksessä luottaa siihen, että tehostamalla olemassa olevia prosesseja (priorisointi, digitalisaatio ja paremmin koordinoitu työ) merkittävä osa uudistuksen tavoitteista voidaan saavuttaa ilman erityisiä lisäresursseja.

Aluehallintovirasto toteaa, että lisäresursointi on tarpeen ja Lupa- ja valvontavirastolle tulisi osoittaa muutosten takia taloudellista resursointia tarvittavien rekrytointien toteuttamiseksi. Lakiesitys sisältää uusia tehtäviä, joiden tekeminen vaatii uutta osaamista. Uudet tehtävät lisäävät tarvetta lisähenkilöstölle. Henkilöresurssia vaativia

muutoksia ovat yhteyspisteviranomaisen tehtävien laajentuminen, uudet lupakäsittelyn määräajat ja nopean käsittelyn alueisiin liittyvät tehtävät. Osana lainsäädännön valmistelua henkilöresurssitarpeet tulisi arvioida laajemmin kuin nyt on tehty ja tarpeen perusteluiden tulisi perustua nykytilanteen sijaan lakiesityksen mukaiseen tilanteeseen.

Lupakäsittelyn henkilöstötarvetta ei voi arvioida pelkästään toteutuneiden lupakäsittelyaikojen perusteella, koska nyt säädettävät käsittelyaikavelvoitteet on asetettu usealle menettelylle ja lupakäsittelylle. Yksittäiset asiat voivat helposti päästä tavoiteaikoihin, mutta usean menettelyn yhteenlaskettu aika on kireämpi vaatimus.

Digitaalisten ratkaisuiden tekeminen vaatii merkittäviä taloudellisia panostuksia. Myös tarvittavien järjestelmien ylläpito ja kehittäminen tulee vaatimaan jatkossa pysyvää pitkäjänteistä taloudellista panostamista. On tärkeää kiinnittää asiaan huomiota ja varmistaa riittävä rahoitus pitkällä tähtäimellä.

Henkilöresurssien tarpeenarviointia ei siirtää tuleviin menettelyihin, kun uuden viraston alkuun on aikaa alle kahdeksan kuukautta. Tarvittavien resurssien arviointi on tehtävä nyt tämän lakiehdotuksen käsittelyn yhteydessä.